

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про Український національний пантеон

Верховна Рада України,

спираючись на багатовікову історію українського націєтворення та державотворення, тяглість державно-національних традицій від часів Руси до сьогодення,

визнаючи відповідальність держави за відновлення історичної справедливості, формування національної пам'яті та консолідацію суспільства навколо спільної історії,

з метою вшанування найвидатніших представників української нації, формування на їхніх прикладах української національної і громадянської ідентичності та створення Українського національного пантеону як загальнонаціонального місця пам'яті Українського народу,

ухвалює цей Закон.

Стаття 1. Сфера дії Закону

1. Цей Закон визначає правовий статус Українського національного пантеону (далі – Пантеон), регулює правовідносини, пов'язані з проектуванням, створенням та утриманням Пантеону, особливості правового режиму території Пантеону, а також встановлює підстави і порядок ухвалення рішення про вшанування найвидатніших представників української нації шляхом почесного перепоховання, встановлення кенотафів у Пантеоні та інших форм ушанування найвидатніших представників української нації.

Стаття 2. Пантеон

1. Пантеон є загальнонаціональним місцем пам'яті Українського народу, місцем ушанування найвидатніших представників української нації, які зробили винятковий, історично значущий внесок у здобуття та відновлення

незалежності, у державотворення і розбудову Української держави, захист її суверенітету та територіальної цілісності, формування української нації, війська, культури, мистецтва, науки, спорту, становлення української літературної мови, розвиток громадянського суспільства або релігії.

2. Пантеон розташовується у столиці України – місті Києві.

3. Пантеон є меморіальним комплексом.

4. Пантеон є об'єктом права державної власності і не підлягає приватизації або передачі в оренду.

Стаття 3. Територія Пантеону та особливості її правового режиму

1. Пантеон розміщується на землях державної власності незалежно від їх категорії та цільового призначення і використовується для цілей, визначених цим Законом.

2. Розміщення Пантеону на території природно-заповідного фонду, у межах буферної зони об'єкта всесвітньої спадщини, історичного ареалу населеного місця, зони охоронюваного ландшафту, зони охорони пам'ятки або територій з відповідним функціональним використанням, визначених містобудівною документацією, не вважається зміною цільового призначення земельної ділянки, зміною функціонального використання території або зміною режиму відповідної території і не потребує вилучення відповідної земельної ділянки зі складу природно-заповідного фонду, зміни меж об'єкта природно-заповідного фонду, зміни категорії земель. Будівництво та функціонування Пантеону допускається як спеціальна форма меморіального, церемоніального, культурно-історичного, естетичного, виховного, просвітницького, рекреаційного і репрезентативного використання відповідної території.

3. Положення містобудівної документації, документації із землеустрою, режимів використання територій природно-заповідного фонду, історичних ареалів населених місць, зон охоронюваного ландшафту та буферних зон об'єктів всесвітньої спадщини на цій території застосовуються з урахуванням статусу Пантеону, визначеного цим Законом.

4. Вимоги щодо розміщення і проектування Пантеону на територіях, зазначених у цій статті, визначаються програмою та умовами архітектурного конкурсу щодо проекту Пантеону і мають передбачати належне збереження та охорону пам'яток, об'єктів природно-заповідного фонду і всесвітньої спадщини.

5. У разі одночасного розміщення Пантеону на території природно-заповідного фонду та/або в межах буферної зони об'єкта всесвітньої спадщини програма та умови архітектурного конкурсу щодо проекту Пантеону підлягають погодженню з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища

та природно-заповідного фонду, та з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини.

Стаття 4. Створення Пантеону

1. Замовник будівництва Пантеону визначається Кабінетом Міністрів України.

2. Розроблення проекту Пантеону здійснюється виключно на конкурсній основі за результатами проведення відкритого міжнародного або відкритого всеукраїнського конкурсу, замовник якого визначається Кабінетом Міністрів України.

3. Відведення земельної ділянки для будівництва та розміщення Пантеону здійснюється відповідно до Земельного кодексу України з урахуванням вимог законодавства про охорону культурної спадщини і міжнародних зобов'язань України.

4. Містобудівні умови та обмеження для проектування Пантеону надаються відповідним уповноваженим органом містобудування та архітектури на підставі результатів відкритого міжнародного або відкритого всеукраїнського конкурсу щодо проекту Пантеону і відповідно до положень цього Закону без урахування вимог містобудівної документації на місцевому рівні.

5. Будівництво, утримання у належному стані та охорона Пантеону здійснюються за рахунок коштів державного бюджету відповідно до закону про Державний бюджет України на відповідний рік та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством.

6. Юридична особа, яка здійснює управління Пантеоном, утворюється або визначається Кабінетом Міністрів України.

7. Зразки та описи особливих місць відзначення, намогильних споруд, кенотафів і меморіальних табличок, що встановлюються на території Пантеону, затверджуються Кабінетом Міністрів України з урахуванням результатів конкурсу, передбаченого частиною другою цієї статті.

Стаття 5. Особи, які вшановуються в Пантеоні

1. У Пантеоні здійснюється вшанування найвидатніших представників української нації шляхом почесного їх перепоховання, встановлення кенотафів та інших форм ушанування найвидатніших представників української нації.

2. У Пантеоні може бути вшановано пам'ять:

1) осіб, які обіймали посади глав держав або прирівняні до них у Русі, Руському королівстві, Українській козацькій державі (Війську Запорозькому), Українській Народній Республіці, Західноукраїнській Народній Республіці, Українській державі, Карпатській Україні;

2) президентів України, крім тих, які відповідно до Конституції України були усунуті з поста в порядку імпічменту;

3) осіб, які обіймали посади головнокомандувачів (головних командирів) або прирівняних до них у збройних силах (армії) Української Народної Республіки, Галицькій армії (Українській Галицькій армії), Організації народної оборони "Карпатська Січ", Українській повстанській армії;

4) головнокомандувачів Збройних Сил України під час Війни за Незалежність України;

5) осіб, які зробили винятковий, історично значущий внесок у здобуття та відновлення незалежності, у державотворення та розбудову Української держави, захист її суверенітету і територіальної цілісності, формування української нації, війська, культури, мистецтва, науки, спорту, становлення української літературної мови, розвиток громадянського суспільства або релігії;

6) лауреатів Нобелівської премії з науки або літератури, діячів науки або культури світового рівня, які були громадянами України, або які народилися чи проживали на території України, або діяльність яких була пов'язана з територією України.

3. У Пантеоні не може бути вшановано пам'ять таких осіб:

1) щодо яких ухвалено обвинувальний вирок за вчинення кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України і проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку;

2) на яких поширюються обмеження, передбачені законами України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки", "Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімів", "Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки російського воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну".

4. У виняткових випадках, якщо поряд з особою, зазначеною в частині другій цієї статті, поховані члени її сім'ї першого ступеня споріднення, за погодженням з колегіальним дорадчим органом, визначеним статтею 6 цього Закону, прах такої особи може бути почесно перепоховано у Пантеоні разом із цими членами сім'ї.

5. У Пантеоні може бути почесно перепоховано прах осіб, зазначених у частині другій цієї статті, за умови:

1) наявності на території України могили, де похована труна з тілом померлого чи урна з прахом, у разі виникнення загрози подальшому збереженню могили на існуючому місці поховання, або якщо така могила

перебуває у критичному стані, або в разі необхідності вшанування особи на найвищому рівні;

2) виявлення на території України або за кордоном незахоронених останків (тіла, праху) особи поза облікованими місцями поховання або почесного поховання;

3) наявності за кордоном могили, де похована труна з тілом померлого чи урна з прахом;

4) якщо особа померла після набрання чинності цим Законом.

6. Особи, зазначені у частині другій цієї статті, можуть бути перепоховані у Пантеоні, якщо з дня смерті таких осіб минуло не менше двадцяти років. Цей строк на підставі відповідного обґрунтованого висновку, передбаченого пунктом 6 частини другої статті 6 цього Закону, може бути скорочений у виняткових випадках, якщо дотримання такого строку унеможливить здійснення почесного перепоховання особи в Пантеоні.

Стаття 6. Порядок ухвалення рішення щодо вшанування пам'яті особи в Пантеоні

1. З метою попереднього розгляду питання загальнодержавного значення щодо почесного перепоховання в Пантеоні праху осіб, визначених частиною другою статті 5 цього Закону (далі – пропозиція), або встановлення таким особам кенотафів, або вшанування пам'яті таких осіб через інші форми, при юридичній особі, яка здійснює управління Пантеоном, утворюється постійно діючий колегіальний дорадчий орган, до складу якого на підставі конкурсного добору включаються представники Українського інституту національної пам'яті, наукових установ, фахівці у сфері історії, національної пам'яті, освіти, меморіалізації, а також представники громадських організацій у сфері безпеки, культури, мистецтва, науки, спорту, українського мовознавства, розвитку громадянського суспільства або релігії (далі – колегіальний дорадчий орган).

Порядок конкурсного добору та формування складу колегіального дорадчого органу затверджується Кабінетом Міністрів України.

2. Колегіальний дорадчий орган:

1) розглядає пропозиції на предмет їх відповідності вимогам цього Закону;

2) у випадку наявності в особи, почесне перепоховання праху якої пропонується здійснити в Пантеоні, родичів, визначених частиною першою статті 11 Закону України "Про поховання та похоронну справу", звертається до них для отримання згоди на таке перепоховання в разі, якщо така згода раніше не була надана разом із пропозицією. У разі якщо родичами не надано згоди на почесне перепоховання праху особи в Пантеоні, пропозиція повертається її ініціатору без розгляду. Повторний розгляд пропозиції щодо

почесного перепоховання праху такої особи в Пантеоні може бути здійснено не раніше, ніж через п'ять років;

3) за потреби залучає до роботи представників центральних та місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, наукових, освітніх та інших установ, науковців, істориків або інших осіб, які володіють спеціальними знаннями в галузі науки, культури, мистецтва, техніки, ремесла тощо, за їхньою згодою з правом дорадчого голосу;

4) має право одержувати безоплатно від центральних та місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, архівних установ інформацію, документи і матеріали, необхідні для розгляду пропозицій;

5) ініціює проведення юридичною особою, яка здійснює управління Пантеоном, громадського обговорення пропозицій;

6) за результатами розгляду та громадського обговорення пропозицій готує обґрунтовані висновки і рекомендації щодо кожної пропозиції, які є обов'язковими для розгляду під час попереднього розгляду відповідного законопроекту в комітетах Верховної Ради України;

7) погоджує почесне перепоховання праху особи в Пантеоні разом із членами сім'ї першого ступеня споріднення, похованими поряд з нею, у випадках, передбачених частиною четвертою статті 5 цього Закону.

3. Рішення про почесне перепоховання в Пантеоні праху осіб, визначених частиною другою статті 5 цього Закону, або встановлення кенотафів таким особам, або вшанування пам'яті таких осіб через інші форми ухвалюється виключно шляхом внесення змін до цього Закону у формі Додатка до цього Закону і внесення змін до такого Додатка.

Стаття 7. Порядок організації здійснення перепоховання в Пантеоні

1. Почесне перепоховання праху осіб, зазначених у частині другій статті 5 цього Закону, а також встановлення кенотафів, намогильних споруд і меморіальних табличок, інших форм вшанування пам'яті осіб здійснюється, як правило, у присутності Президента України, Голови Верховної Ради України, Першого заступника і заступника Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, інших членів Кабінету Міністрів України, керівників центральних органів виконавчої влади, інших органів державної влади, інших осіб у порядку, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

2. Почесне перепоховання праху осіб, зазначених у частині другій статті 5 цього Закону, здійснюється з військовими почесностями.

3. Відвідання Пантеону в обов'язковому порядку включається до Державного Протоколу та Церемоніалу України.

4. У Пантеоні відбувається церемонія вручення найвищої державної нагороди (вищого ступеня відзнаки).

5. Інші заходи, які проводяться у Пантеоні, визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 8. Книга пам'яті про осіб, ушанованих у Пантеоні

1. Юридична особа, яка здійснює управління Пантеоном, забезпечує створення та ведення Книги пам'яті про осіб, ушанованих у Пантеоні, до якої вноситься інформація про таких осіб, а також їхній внесок у здобуття та відновлення незалежності, у державотворення і націєтворення, а також розбудову Української держави, захист її суверенітету та територіальної цілісності.

2. Опис і порядок ведення Книги пам'яті про осіб, ушанованих у Пантеоні, затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 9. Утримання в належному стані, охорона та відповідальність за наругу над Пантеоном

1. У Пантеоні цілодобово установлюється почесна варта.

2. Особи, винні в нарузі над Пантеоном, могилами (кенотафами) або тілом (останками, прахом) осіб, перепохованих у Пантеоні, або над іншими об'єктами Пантеону, несуть відповідальність згідно з законом. У разі осквернення Пантеону, могил (кенотафів), намогильних споруд чи інших об'єктів Пантеону відшкодування матеріальних збитків здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України з наступним їх відшкодуванням за рахунок винних осіб згідно з законом.

Стаття 10. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) статтю 20 Земельного кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 3–4, ст. 27) доповнити частиною чотирнадцятою такого змісту:

"14. Будівництво та функціонування Українського національного пантеону відповідно до Закону України "Про Український національний пантеон" не потребує зміни цільового призначення земельної ділянки, категорії земель або функціонального використання території, якщо використання такої земельної ділянки здійснюється як спеціальна форма меморіального, церемоніального, культурно-історичного, естетичного, виховного, просвітницького, рекреаційного, репрезентативного використання території";

2) Закон України "Про природно-заповідний фонд України" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 34, ст. 502 із наступними змінами) доповнити новою статтею 9-2 такого змісту:

"Стаття 9-2. Особливості розміщення Українського національного пантеону на територіях природно-заповідного фонду

Будівництво та функціонування Українського національного пантеону на території природно-заповідного фонду допускається як спеціальна форма меморіального, церемоніального, культурно-історичного, естетичного, виховного, просвітницького, рекреаційного і репрезентативного використання території відповідно до Закону України "Про Український національний пантеон".

Таке розміщення не потребує вилучення земельної ділянки зі складу природно-заповідного фонду, зміни меж об'єкта природно-заповідного фонду, зміни категорії земель або зміни цільового призначення земельної ділянки, а також не є зміною функціонального використання території.

Розміщення Українського національного пантеону на території природно-заповідного фонду не може бути самостійною підставою для відмови в погодженні, затвердженні або реалізації проєктних рішень щодо Українського національного пантеону.";

3) У Законі України "Про охорону культурної спадщини" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 39, ст. 333 із наступними змінами):

статтю 32 доповнити частиною восьмою такого змісту:

"8. Вимоги цієї статті не поширюються на правовідносини щодо створення та функціонування Українського національного пантеону відповідно до Закону України "Про Український національний пантеон";

статтю 33 доповнити частиною сьомою такого змісту:

"7. Вимоги цієї статті не поширюються на правовідносини щодо створення та функціонування Українського національного пантеону відповідно до Закону України "Про Український національний пантеон";

доповнити статтею 34-1 такого змісту:

"Стаття 34-1. Особливості розміщення Українського національного пантеону в межах територій, пов'язаних з охороною культурної спадщини

Будівництво та функціонування Українського національного пантеону в межах історичного ареалу населеного місця, зони охорони пам'ятки, зони охоронюваного ландшафту або буферної зони об'єкта всесвітньої спадщини допускається як спеціальна форма меморіального, церемоніального, культурно-історичного, естетичного, виховного, просвітницького, рекреаційного та репрезентативного використання території відповідно до Закону України "Про Український національний пантеон".

Таке розміщення не є зміною режиму відповідної території, не є зміною функціонального використання території та не є підставою для зміни цільового призначення земельної ділянки.

Проектні рішення щодо Українського національного пантеону мають забезпечувати недопущення негативного впливу на об'єкти культурної спадщини.

Розміщення Українського національного пантеону в межах історичного ареалу населеного місця, зони охорони пам'ятки, зони охоронюваного ландшафту або буферної зони об'єкта всесвітньої спадщини не може бути самостійною підставою для відмови в погодженні, затвердженні або реалізації проектних рішень щодо будівництва Українського національного пантеону.

Відсутність затвердженого або оновленого режиму використання буферної зони об'єкта всесвітньої спадщини не може бути самостійною підставою для відмови в розробленні, погодженні, затвердженні або реалізації проектних рішень щодо будівництва Українського національного пантеону, якщо такі рішення відповідають Закону України "Про Український національний пантеон" та не створюють доведеної загрози об'єкту всесвітньої спадщини";

4) Закон України "Про поховання та похоронну справу" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 7, ст. 47 із наступними змінами) доповнити статтею 23-3 такого змісту:

"Стаття 23-3. Український національний пантеон

Український національний пантеон (далі – Пантеон) є загальнонаціональним місцем пам'яті Українського народу, місцем ушанування найвидатніших представників української нації, які зробили винятковий, історично значущий внесок у здобуття та відновлення незалежності, у державотворення та розбудову Української держави, захист її суверенітету і територіальної цілісності, формування української нації, війська, культури, мистецтва, науки, спорту, становлення української літературної мови, розвиток громадянського суспільства або релігії.

На Пантеон не поширюються містобудівні, екологічні та санітарно-гігієнічні та інші вимоги і правила, встановлені законодавством для кладовищ, місць поховання (перепоховання), крематоріїв, колумбаріїв, інших об'єктів похоронного призначення.

Правовідносини, пов'язані зі створенням та утриманням Пантеону, його правовий статус, підстави і порядок ухвалення рішень про перепоховання у Пантеоні визначаються Законом України "Про Український національний пантеон".

У разі одночасного регулювання різними нормами законодавства правовідносин, пов'язаних із будівництвом та функціонуванням Пантеону, застосуванню підлягають норми цього Закону";

5) розділ V "Прикінцеві положення" Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 34, ст. 343 із наступними змінами) доповнити пунктом 6-10 такого змісту:

"6-10. Будівництво та функціонування Українського національного пантеону (далі – Пантеон) відповідно до Закону України "Про Український національний пантеон" є належним використанням територій, визначених містобудівною документацією, і не потребує внесення змін до містобудівної документації виключно у зв'язку з розміщенням Пантеону.

Містобудівні умови та обмеження для проектування об'єктів Пантеону надаються відповідним уповноваженим органом містобудування та архітектури на підставі результатів відкритого міжнародного або відкритого всеукраїнського конкурсу щодо проекту Пантеону та відповідно до положень цього Закону без урахування вимог містобудівної документації на місцевому рівні";

6) у Законі України "Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу" (Відомості Верховної Ради України, 2025 р., № 50, ст. 219) частину 1 статті 13 доповнити пунктом 7¹ такого змісту:

"7¹) забезпечує створення, упорядкування і збереження місць пам'яті".

3. Кабінету Міністрів України протягом шести місяців із дня опублікування цього Закону:

1) забезпечити прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації цього Закону;

2) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

3) забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом;

4) ужити інших заходів для реалізації цього Закону.

**Голова
Верховної Ради України**

